

ANNE JACOBS

DE SCHEEPSDOCHTER

VRIJHEID

*Een sterke jonge vrouw.
Een familiebedrijf onder druk.
Een onmogelijke liefde.*

XANDER

ROMAN

Pawel

Augustus 1863

‘Er is slecht weer op komst.’

Het is half zes in de ochtend. Pawel kijkt fronsend op van zijn scheepsontwerp en ziet dat Johanna een beker koffie en een bord gesmeerde boterhammen op zijn werktafel heeft gezet. Hij heeft er niet om gevraagd dat ze hem te eten geeft wanneer hij hier aan het werk is. Ze doet het uit zichzelf en hij moet toegeven dat zijn protesten nogal zwakjes uitvielen.

‘Waar?’ vraagt hij kortaf, omdat ze hem met een verwachtingsvolle glimlach aankijkt.

‘Het komt vanaf de zee hiernaartoe,’ verklaart ze. ‘Het kan een zwaar onweer worden.’

Hij knikt zwijgend terwijl hij de punt van zijn pen met zijn zakmes aanscherpt en het resultaat nauwkeurig bekijkt om maar niet naar Johanna te hoeven kijken. Het is gevaarlijk haar blik te ontmoeten als ze zo glimlacht. Het zou zijn vastberadenheid kunnen ondermijnen. Maar de afwijzing van zijn huwelijksaanzoek heeft zijn trots een flinke knauw gegeven. Hij is vastbesloten haar voorlopig koel te behandelen. De dochter van Berend moet merken dat hij geen man is met wie ze spelletjes kan spelen.

‘Het is verstandiger om het onweer hier af te wachten, Pawel,’ zegt ze en ze pakt de inktpot om hem bij te vullen. ‘Wanneer het zo meteen losbarst, kun je op de Strohdijk toch niets doen.’

Hij legt zijn pen weg en rekt zich uit. Ze heeft waarschijnlijk

gelijk wat het onweer betreft. Hij kan de spanning in de lucht voelen die aan een onweer voorafgaat. Al wekenlang drukt een vochtige hitte op de stad, zodat je blij bent met elk zuchtje wind dat van de kust komt. Tussendoor breken er korte, hevige onweersbuien uit, die al twee kerken hun torens gekost hebben. Een paar dagen geleden heeft de bliksem een hoge den op de Westerplaat getroffen, die in vlammen is opgegaan.

‘Ach wat,’ bromt hij. ‘Het zal wel meevallen.’

Er is veel werk te doen op de Forsterwerf. Twee schepen liggen op de helling. Een viskotter en een tweemasterbrik die Pawel voor Jan Jonkers bouwt. Hij heeft zo’n dertig arbeiders ingehuurd, ervaren scheepsbouwers die hij moet betalen. Onweer of geen onweer, hij moet op de werf zijn, het werk verdelen en toezicht houden. Als hij dat niet doet worden de mannen onverschillig en lui en gaan ze pijpjes zitten roken op zijn kosten. Hij wacht tot Johanna de inktpot weer op de tafel heeft gezet, maakt zijn tekening af, strooit er zand over en schrijft zijn berekeningen erbij. Het is een volgende opdracht die, toegegeven, Johanna heeft binnengebracht. Het is geen grote order, een sloep met één mast voor de kustvaart. Opdrachten voor grotere schepen komen zelden voor, wat vooral ligt aan de concurrentie van de grotere werven zoals Klawitter of Schichau, om maar niet te spreken van de koninklijke scheepswerf. De Forsterwerf doet het echter niet slecht. Ze mogen tevreden zijn.

Een zacht, maar onmiskenbaar gerommel in de verte kondigt het naderende onweer aan. Johanna is met Sultan op haar hielen naar buiten gelopen om de luiken dicht te doen. De hond heeft zijn staart tussen de poten, want ook hij voelt dat het onweer eraan komt. Door de openstaande deur ziet Pawel een lichtflits boven de naburige huizen. Ramen worden dichtgeslagen. De vrouw van de schoenmaker trekt een vergeten kar haar binnenplaats op. Hij voegt nog een paar getallen aan de tekening toe en houdt het dan voor gezien. Het wordt al donkerder buiten. Nog

even en dan houdt het onweer de stad in zijn greep en zie je geen hand meer voor ogen.

De volgende donderslag drijft eerst Sultan, dan Johanna haastig terug de werkplaats in. Pawel staat langzaam op om zijn werkschoenen aan te trekken.

‘Je bent toch niet van plan midden in het onweer naar de Strohdijk te lopen?’ windt Johanna zich op.

‘Waarom niet?’

‘Wil je door de bliksem getroffen worden? En daarnaast vaart de pont niet zolang het onweer duurt.’

Hij grijnst. Stiekem vindt hij het leuk dat ze zo bezorgd om hem is. Ondanks zijn afwijzende houding heeft hij toch een paar concessies gedaan. De vrouwen mogen zich om zijn was en kleding bekommeren en hem te eten geven. Ook gebruikt hij de werkplaats van zijn overleden vader als werkruimte, zoals Johanna's bedoeling was. Hij maakt echter geen gebruik van de slaapkamer die ze voor hem heeft ingericht. Hij heeft een zolderkamertje in de Brodbänkenstraat gehuurd.

‘Zonder pont kom ik ook wel aan de overkant,’ snoeft hij.

Het effect van zijn woorden is zoals te verwachten. Ze is ontsteld.

‘Je wilt toch niet met die gammele roeiboot de rivier oversteken? Wil je je opzettelijk in de Mottlau storten en verdrinken?’

‘Ik kan zwemmen,’ zegt hij en hij lacht zelfingenomen.

Boos schudt ze haar hoofd. O, ze is bijna nog aantrekkelijker als ze boos is. Dan heeft hij de neiging om haar vast te pakken en een beetje door elkaar te schudden, om haar vervolgens tegen zich aan te trekken en... Maar hij mag niet toegeven aan dergelijke fantasieën. Nog niet. Nog lang niet. Hij loopt geen tweede keer in dezelfde val. Hij zal wachten tot hij zeker is van haar.

Het onweer bevindt zich nu pal boven hen. De donder kraakt alsof er bommen ontploffen. Johanna moet de hond van zich afhouden, die in panische angst onder haar rokken wil verdwijnen.

‘Luister, Pawel,’ zegt ze als ze haar evenwicht heeft herwonnen. ‘Ik wil vanavond iets met je bespreken wat voor ons allebei van groot belang is. Het zou fijn zijn als je een beetje op tijd thuis komt.’

Hij heeft de deur al opengetrokken en wil naar buiten. De hemel is donker geworden. Een windvlaag blaast door de straat en laat het stof opwarrelen. Een buurman verdwijnt haastig op zijn binnenplaats. Ze wil iets met hem bespreken? Van groot belang voor hen allebei? Het maakt hem nieuwsgierig, maar omdat hij zijn waardigheid niet tekort wil doen laat hij niets merken.

‘Je weet toch dat we de lange zomeravonden moeten benutten om op te schieten met het werk...’

‘Natuurlijk weet ik dat, Pawel. En toch vraag ik je om niet zo laat thuis te komen. Wat ik met je wil bepraten valt me niet gemakkelijk en ik hoop dat je bereid bent me tegemoet te komen...’

Hoe zacht haar stem kan zijn als ze het wil. Ze kan vleien als een klein katje, zijn knappe stiefmoeder. Dan is het verdomd moeilijk je rug recht te houden.

‘Ik zal het proberen,’ zegt hij achteloos. ‘Beloven doe ik niets. Je weet, als het werk goed vlot moet je het afmaken.’

‘Zeker. Hier, neem dit mee voor onderweg. Je hebt nauwelijks ontbeten.’

Ze legt twee besmeerde boterhammen op elkaar en geeft ze aan hem. Wat is er aan de hand? Nu overdrijft ze toch wel een beetje met haar zorgzaamheid. Je zou bijna denken dat ze zich voorbereidt op de rol van liefhebbende echtgenote. Een aangename gedachte, precies waar hij op hoopt. Hij kan echter nog niet geloven dat ze het serieus meent.

Driekwart jaar geleden heeft hij zijn hart, zijn verlangen, zijn liefde aan haar voeten gelegd en vervolgens een wrede afwijzing moeten incasseren. Goed, ze is er later op teruggekomen. Toen hij heelhuids van zijn reis naar Congres-polen was teruggekeerd, sloeg ze een heel andere toon aan en ze had zelfs gesuggereerd

dat ze nu wel bereid was zijn aanzoek aan te nemen. Maar zijn gekwetste trots had hem daarvan weerhouden. Hij is niet iemand die zich door een verwend patriciërsdochtertje bij de neus laat nemen. Hij is een eerlijke, nuchter denkende man. Een ambachtsman die weet wat hij kan en wat hij waard is. Voor hem is ja, ja en nee, nee. En het 'nee' dat ze indertijd naar zijn hoofd slingerde, zit als een doorn diep in zijn vlees. Ja, hij is gekwetst. Hij is gekrenkt. Als hij zich door haar vleierijen zo gemakkelijk zou laten verleiden, zou hij zichzelf niet meer in de spiegel kunnen aankijken.

Terwijl dergelijke gedachten door zijn hoofd spelen, haast hij zich over bruggen en door smalle straatjes naar de aanlegsteiger van de veerpont. Precies op het moment dat hij daar aankomt, breken de zwarte wolken boven hem open en begint het te stort-regenen.

Geïrriteerd zoekt hij beschutting onder het afdak van het veermanshuis om het einde van de bui af te wachten. Hij grijpt de gelegenheid aan om de boterhammen, die hij onder zijn wijde overhemd had gestopt, op te eten. Hij heeft inderdaad honger en slaat zichzelf voor zijn kop dat hij de koffie die ze voor hem neergezet had niet heeft opgedronken. Waarom zou hij zich niet door haar en de oude Barbara laten verzorgen? Hij heeft er recht op, tenslotte is hij haar stiefzoon. En het huis dat zijn vader aan Johanna nagelaten heeft, is zijn ouderlijk huis. Het huis voor de echtgenote, de werf voor de zoon. Zo had zijn vader dat voor zijn dood bepaald en het is goed en rechtvaardig. Hij heeft altijd van zijn vader gehouden, hem gerespecteerd, en hij bewaart goede herinneringen aan hem.

Natuurlijk zou het veel fijner zijn om 's ochtends boven in het huis met Johanna aan de ontbijttafel te zitten. Om samen grapjes te maken en te kletsen, over de werf en de zaken te praten. Om haar teder te omhelzen voor hij zich op weg naar de Strohdijk begeeft. En nog veel fijner zou het zijn om 's avonds bij haar thuis

te komen en samen van de vreugden van het echtelijke leven te genieten. Deze verlangens begeleiden hem dag en nacht. Zelfs bij het werk op de werf laten ze hem niet met rust. Ze zijn het sterkst wanneer ze in zijn nabijheid is en hij haar aantrekkingskracht voelt.

Wat zou ze vanavond met hem willen bespreken? Is ze misschien al zo wanhopig door zijn afwijzende gedrag dat ze hem nu van haar kant een aanzoek wil doen? Bij deze gedachte krijgt hij het warm. Het zou zeer ongebruikelijk zijn, want een vrouw moet wachten tot ze gevraagd wordt. Maar zoiets is Johanna wel toevertrouwd.

‘We gaan, meneer Forster,’ onderbreekt de veerman zijn gedachten. ‘Hé, Jasper! Hannes! Waar blijven jullie? We hebben passagiers.’

Er wachten nu inderdaad meer mensen bij de aanlegsteiger. Drie ervan zijn arbeiders die hij op zijn werf heeft aangesteld, de anderen gaan naar de koninklijke scheepswerf. Daar zoekt men ook sterke jonge mannen die het vak van scheepsbouwer willen leren. Pawel knikt naar zijn medewerkers, maar neemt geen deel aan de kletspraatjes en grove grappen die tijdens de korte overtocht over en weer gaan. In plaats daarvan piekert hij erover wat hij zal doen als Johanna vanavond inderdaad het onderwerp huwelijk ter sprake brengt. Waarschijnlijk zal ze vooral de nadruk leggen op de zakelijke voordelen van een echtelijke verbintenis. Zo is ze nu eenmaal. Ze is een Berend, dochter van een belangrijk koopmanshuis. En ze heeft daarmee ook geen ongelijk. Hij heeft haar dringend nodig in zijn bedrijf om de boekhouding te doen, de lonen uit te rekenen en moeilijke, vooral schriftelijke zaken van hem over te nemen. Maar zal ze het misschien ook over andere dingen hebben? Zal ze bekennen dat ze zich tot hem aangetrokken voelt? Dat ze hem leuk vindt? Zal ze misschien laten doorschemeren dat ze van hem houdt en naar hem verlangt? In dat geval zal het heel moeilijk voor hem worden om niet toe

te geven. Maar wil hij wel dat ze hem op zo'n manier tegemoetkomt? In het geval dat ze echt alle voorzichtigheid overboord gooit en haar gevoelens uit, heeft ze het eigenlijk verdiend zelf ook een 'nee, dank je' naar haar hoofd geslingerd te krijgen.

Maar nee, zover zal hij niet gaan. Hij zal naar haar luisteren en uiteindelijk zeggen dat hij beslist welwillend tegenover de kwestie staat. Ja, dat klinkt goed. Welwillend. Alleen moet je een huwelijk niet overhaasten. Hij heeft tijd nodig de aangelegenheid te overdenken. En het is ook verstandig een en ander met elkaar af te spreken en voorbereidingen te treffen. Hij zal niet meteen capituleren door zich in haar armen te storten, maar haar nog een tijdje aan het lijntje houden. Dat is hij zichzelf verschuldigd.

In een goed humeur gaat hij aan land en begeeft zich met zijn arbeiders over het smalle zandpad naar de Forsterwerf. Het loopt tegen zevenen. De voorman heeft de belangrijkste spanten voor de sloep er nog voor het onweer in gezet. Nu kunnen ze de spanten voor de achterstevan op maat maken. Hij stuurt drie laatkomers naar de teerketel en controleert dan of de spanten goed geplaatst zijn.

'Prima werk,' prijst hij zijn voorman, die Till Johansen heet en uit Denemarken komt. De man is ook blij met het geslaagde werk en wijst lachend naar de hemel waar nu alleen nog een paar zomerwolkjes te zien zijn.

'We waren net klaar toen we grondig gedoopt werden.'

'Dat kan geen kwaad,' zegt Pawel glimlachend. 'Zo meteen wordt het weer warm. Vanmiddag verlangen we naar afkoeling.'

'Vast wel, meester.'

Hoe hevig het onweer ook was, het heeft weinig sporen nagelaten. De grond is nog wat vochtig, maar op sommige plekken komt het lichte, droge zand alweer tevoorschijn. Het natte hout van het scheepsskelet dampst al snel in de zon. Pawel laat aan beide schepen tegelijk werken. De vissersboot is bijna klaar en wordt in de komende weken te water gelaten. Dan hebben

ze nog een paar dagen nodig voor de binnenkant, waarna het scheepje aan de opdrachtgevers overgedragen kan worden. Het is besteld door een vereniging van meerdere vissers die allemaal een bijdrage leveren om de boot te financieren. Johanna zal de rekening opmaken en ervoor zorgen dat elke cent betaald wordt. In die dingen is ze niet te overtreffen. Ze kan niet alleen goed rekenen, ze kan ook hard onderhandelen en verleent geen gunsten of uitstel. Ze hebben het geld hard nodig voor lonen, hout en gereedschap. Ook moeten ze rekening houden met te betalen belastingen en moet er geld opzijgelegd worden voor nieuwe gebouwen op de Strohdijk.

Met de volgende pont arriveren de twee vrouwen die hij heeft ingehuurd om te koken. Hij moet zijn mensen tussen de middag te eten geven en ook bier en water moeten altijd voorhanden zijn. Het water is gratis, maar voor de grote pullen bier moet betaald worden. Jenever is er alleen bij bijzondere gelegenheden, zoals tewaterlatingen of verjaardagen. Hij houdt er niet van dat tijdens het werk gedronken wordt.

Vandaag zijn het niet twee, maar drie vrouwen die over het zandpad naderbij komen. De twee kokkinnen zijn gemakkelijk te herkennen aan hun eenvoudige kleding. Ze trekken een kar achter zich aan met het vlees en de groenten waarmee ze de maaltijd bereiden. De derde vrouw ziet er heel anders uit. Ze draagt een mooie jurk met een wijde rok, die haar problemen bezorgt doordat die steeds komt vast te zitten in de distels aan de kant van het pad. Wantrouwig neemt Pawel haar op en ziet zijn bange vermoeden bevestigd. Het is Annemarie Jonkers, de dochter van de welgestelde reder Jan Jonkers. Aangezien Jonkers een van zijn belangrijkste opdrachtgevers is, moet Pawel de dochter beleefd behandelen, wat niet altijd gemakkelijk is door haar moeilijke karakter. Momenteel is ze weer verloofd. Dit keer is de gelukkige dr. Alfred Riechert, die een advocatenkantoor aan de Breite Straat heeft. Al is het maar de vraag of het in dit geval

terecht is om van 'gelukkig' te spreken. De knappe Annemarie wisselt net zo vaak van verloofde als van schone kleren.

Hij besteedt verder geen aandacht aan de bezoeker, maar helpt bij het plaatsen van spanten en assisteert de mannen die de binnenplanken van de viskotter aanbrengen. Pas na een poosje besluit hij zijn gast te begroeten en welkom te heten op zijn werf. Zo hoort dat en dat is hij haar vader verschuldigd. Ze is in de buurt van de twee kokkinnen op een blok hout gaan zitten en is aan het tekenen. O ja, had Johanna laatst niet gezegd dat je Annemarie zelden zonder een schetsblok aantreft en dat haar karikaturen al meerdere keren in het tijdschrift zijn afgedrukt dat Johanna's broer Ernst uitgeeft? Hoe heet het nog maar? *Die Ewige Lampe? Die Lodernde Flamme?* Zoiets hoogdravends. Nu schiet het hem weer te binnen: *Die Literarischen Fackel*.

Juffrouw Jonkers heeft hem natuurlijk al opgemerkt en lacht ondeugend naar hem. Ze is aantrekkelijk en knap ook. Ze heeft iets kinderlijks over zich waar je je niet door moet laten misleiden, want net zoals Johanna weet Annemarie Jonkers heel goed wat ze wel, en wat ze niet wil. Gelukkig is Johanna in haar doeleinden veel slimmer en verstandiger dan juffertje Jonkers, die elke dag van mening verandert.

'Een heel goedendag, meester Forster,' roept ze hem toe. 'Ik hoop dat u het niet erg vindt dat ik een paar schetsen maak? Er bevinden zich zulke fysionomieën onder uw arbeiders en dat bouwvallige optrekje biedt een geweldige achtergrond voor een romantische tekening.'

Met moeite dwingt hij zich tot een glimlach. Met dat 'bouwvallige optrekje' bedoelt ze de houten schuur waar hij het gereedschap bewaart en dat naast een overdekte schuilplaats tot nu toe het enige gebouw op zijn werf is. Hij kan er alleen maar naar raden wat ze met het woord 'fysionomieën' bedoelt, maar het zullen wel de gezichten zijn die hij op haar schetsblok ziet. Ze zijn niet erg flatterend getekend, eerder het tegendeel.

‘Ga gerust uw gang, juffrouw Jonkers,’ zegt hij beleefd. ‘Ik ben blij dat mijn werf u inspiratie biedt. Misschien zijn we straks zelfs in *Die Literarischen Fackel* te bewonderen?’

Ze schaterlacht. Het klinkt als zilveren belletjes. Precies zoals een welgestelde dame uit de gegoede kringen, die de salon van Auguste von Kleiwitz bezoekt, hoort te lachen. Pawel kan dergelijke verwaande vrouwspersonen niet uitstaan.

‘Dat zou zomaar kunnen, meester Forster,’ zegt ze en ze knijpt haar ogen tot spleetjes terwijl ze hem aankijkt. Tekent ze hem soms? Dat moet er nog bij komen. Hij gaat met zijn vingers door zijn slordige haar en constateert dat zijn voorhemd aan de voorkant openstaat omdat hij het te warm kreeg tijdens het werk.

‘Als u wilt, zal ik de naam van de werf laten vermelden in de verantwoording van de afbeeldingen,’ zegt ze vriendelijk. ‘Dat zou mooie reclame zijn, toch?’

Hij is niet erg enthousiast, vooral niet als ze begint te kletsen en vertelt dat haar tekeningen zelfs in de Pruisische hoofdstad Berlijn worden gepubliceerd en dat ze van verscheidene tijdschriften, die in andere grote steden verschijnen, aanvragen heeft ontvangen.

‘Wat fijn voor u,’ zegt hij. ‘Uw verloofde zal wel trots op u zijn.’

‘Ach, hij,’ roept ze verachtelijk. ‘Nee, dr. Riechert heeft geen enkel gevoel voor de kunst van de karikatuur. Iets wat ik erg jammer vind.’

Aha, denkt Pawel. Daar kondigt zich een volgende verbroken verloving aan. Nou, de heer Riechert zal er wel overheen komen. Hij kent hem weliswaar niet persoonlijk, maar Johanna heeft slechte ervaringen met die kerel, dus mag hij hem ook niet.

De gong voor het middageten klinkt. Hij bestaat uit een oude deksel die ze aan een uitstekende balk van de schuilplaats hebben opgehangen. Pawel nodigt zijn gast galant uit voor het eten en is verbaasd als Annemarie opgewekt accepteert.

‘Vriendelijk bedankt, meester Forster. Ach, het is zo leerzaam

voor mij het werk op de werf te observeren. Er steekt zo veel kennis en kundigheid in het bouwen van een schip. Ik heb het grootste respect voor u, beste meester Forster.'

Ondanks zichzelf voelt hij zich gevleid en mompelt verlegen een bedankje. Gelukkig begeeft ze zich direct na het eten op de terugweg. Vermoedelijk vindt ze het te heet worden, want de zon brandt meedogenloos op de Strohdijk. Samen met de twee kokkinnen loopt ze naar de aanlegsteiger van de pont en blijft onderweg alleen een keer staan om het zand uit haar schoenen te schudden.

Ondanks de hitte schieten Pawel en zijn mensen goed op met het werk en ook al kijkt hij uit naar het gesprek van die avond, hij is niet bereid zijn werknemers eerder dan nodig naar huis te sturen. Pas wanneer de schaduwen lengen en de zon achter de Bisschopsberg onder gaat, besluit hij de werkdag. Hij is blij met de gemaakte vorderingen en bergt het gereedschap op in de schuur, waarvan alleen hij en de voorman een sleutel hebben. Deze voorzorgsmaatregel is noodzakelijk, want 's nachts hangt op de oever van de Weichsel allerlei dievengespuis rond voor wie het dure gereedschap een mooie buit zou zijn. Het begint al te schemeren wanneer hij met de laatste pont naar de overkant vaart en zich met grote passen naar de Brodbänkenstraat haast om zich boven in zijn kamer voor de ontmoeting van die avond te kleden. Hij doet meer moeite dan anders, wast zich met geurende zeep, scheert zich zorgvuldig en trekt zijn beste overhemd aan. Zijn nette jasje laat hij hangen. Ten eerste is het te warm en ten tweede moet ze niet denken dat hij zich voor haar extra uitslooft.

Het is al donker wanneer hij bij het huis aan de Paradiestraat aankomt, maar ze heeft uit voorzorg een brandende lantaarn opgehangen. Hij wordt verwacht. Barbara ontvangt hem bij de deur. Ze draagt tegenwoordig een ouderwetse kap met ruches,

die haar smalle gezicht met de donkere ogen en spitse neus een merkwaardig aanzien geeft.

‘Hij komt laat, maar hij komt,’ zegt ze vrolijk en ze doet de deur achter hem dicht.

Boven is de tafel gedekt. Het ruikt heerlijk naar vis en gebraad en als hij zich niet vergist, hebben ze ook aan een zoet dessert gedacht. Bijna krijgt hij toch een slecht geweten dat hij zo laat gearriveerd is. Vooral omdat Johanna zich mooi aangekleed en haar haar op een nieuwe manier opgestoken heeft.

Mocht ze boos op hem zijn, dan laat ze het niet merken. ‘Ga zitten, Pawel,’ draagt ze hem vriendelijk op. ‘Zijn jullie goed opgeschoten? Ja, als het werk vordert, moet je het niet onderbreken, daar heb je gelijk in...’

De vrouwen verwennen hem en hij laat het zich aanleunen, drinkt de wijn die Johanna hem inschenkt en laat ook het toetje niet staan. Ze praten over ditjes en datjes. Johanna klaagt dat de prijzen op de markt omhooggaan. Barbara vertelt dat de buurvrouw vanochtend vroeg van een gezonde zoon is bevallen en hij vertelt over Annemaries bezoek aan de werf.

‘Ze wil haar gekrabbel in het tijdschrift publiceren?’ windt Johanna zich op, die geen hoge pet opheeft van Annemarie. ‘Dat zal ik verhinderen. Alles wat ze tekent, vervormt ze tot iets lachwekkends, spottend. Wie weet wat een eigenaardige indruk ze van onze werf geeft.’

Onze werf, zegt ze. Ongehoord. Maar het is ook een goed teken. Pawel zet zijn wijnglas op tafel en kijkt naar Johanna. Wat is ze mooi. Het volle blonde haar elegant opgestoken, blozende wangen door de wijn, grijze ogen die schitteren vol ondernemingslust en op hem gericht zijn. Hij moet eraan denken hoe ze eruit zal zien met haar haren los.

‘Je zei vanochtend dat je iets met mij wilt bespreken.’

‘Inderdaad,’ zegt ze en ze schenkt hem nog wat wijn in. ‘Er is iets wat me zwaar op het hart drukt.’

Barbara staat op om het serviesgoed naar de keuken te brengen en hij wacht met antwoorden tot ze de kamer uit is. Vrouwen zijn fijngevoelig. De oude vrouw laat hen alleen om het Johanna gemakkelijk te maken.

‘Het is zo gelopen...’ begint ze en ze trekt haar stoel wat dichtert naar hem toe. ‘... dat wij tweeën, jij en ik, naast elkaar, maar tegelijk ook met elkaar leven...’

Hij zegt niets en voelt hoe zijn hart sneller begint te kloppen. Ze lijkt inderdaad op een tedere bekentenis af te stevenen.

‘Hoe bedoel je, met elkaar?’

Ze schudt lachend haar hoofd, alsof hij iets vraagt wat hij al lang zou moeten weten.

‘Het een grijpt in het ander. Jij tekent beneden de scheepsontwerpen, wij doen jouw was. Jij bent meester op de werf, ik doe de boekhouding, schrijf de rekeningen, zorg ervoor dat het geld van het scheepsaandeel binnenkomt, bereid de loonuitbetaling voor... Dat alles doe ik graag voor je, Pawel. Omdat ik niemand anders ken met wie ik me zo verbonden voel en die ik kan vertrouwen.’

‘En ik ben daar ook heel blij mee, Johanna,’ roept hij overweldigd en hij pakt haar hand. Ze laat hem begaan en verzet zich ook niet als hij aanstalten maakt haar tegen zich aan te trekken.

Maar in plaats van met de vereiste vrouwelijke schaamte over liefde te spreken praat ze over iets heel anders verder.

‘Je kunt inderdaad blij zijn, Pawel, want ik ben van vroeg tot laat voor jou en onze werf bezig. Maar heb je er weleens over nagedacht hoe ik moet rondkomen? Het geld dat Berthold me heeft nagelaten is bijna allemaal uitgegeven, zodat ik straks niet meer weet waar ik van leven moet.’

Hij is enigszins teleurgesteld dat ze alleen maar over geld praat en niet over de andere dingen die hij wil horen. Maar ja, ze is de dochter van Berend en daarnaast heeft ze waarschijnlijk gelijk.

‘En hoe kan ik je in deze situatie behulpzaam zijn?’ vraagt hij,

terwijl hij haar diep in de ogen kijkt. ‘Vertel het me, Johanna. Laat me weten wat je bedacht hebt.’

Zal ze de brug die hij voor haar gebouwd heeft gebruiken? O, hij wil horen hoe ze hem vraagt, ja, smeekt, met haar te trouwen. Hij zal haar niet lang in spanning houden, dat kan hij ook helemaal niet. Hij zal haar in zijn armen nemen en verkondigen dat hij de gelukkigste man ter wereld is...

Ze beantwoordt zijn blik. Een moment lang voelt hij haar warmte, haar kracht, haar overgave.

‘Ik heb bedacht dat je mij voor mijn werk een vast loon gaat betalen,’ zegt ze dan. ‘Dat is alleen maar juist en rechtvaardig, want anders zou je een bedrijfsleider moeten aannemen die veel duurder zou zijn dan wat ik voor mezelf vraag.’

Hij heeft een paar tellen nodig om te bevatten waar ze het over heeft. En dan heeft hij het gevoel een emmer koud water in zijn gezicht te hebben gekregen. Geen tedere bekentenissen of een huwelijksaanzoek. Geld wil ze. Hij moet haar loon gaan betalen.

‘Je kunt geen betere persoon voor deze baan vinden,’ beweert ze in volle ernst. ‘Je weet hoe belangrijk de werf voor me is.’

Hij haalt diep adem om haar het antwoord te geven dat ze verdient.